

Klimasyndere på tiltalebenken

Kan klimasaken ende opp hos Judge Amy eller i L.A. Law?

AV KAARE M. BILDEN

Institusjonsbygging. Tiltalebenk. Aktor. Dommerklubbe. En retts sak om klimasaken høres kanskje ut som fiksjon. Men om ikke mange år kan dette bli virkelighet.

28. november møtes 150 jurister, politikere og akademikere i London for å planlegge opprettelsen av en global klimadomstol.

– Vi må jobbe for en institusjonell endring på globalt nivå, og målet med møtet den 28. november er å legge grunnlaget for etableringen av

en internasjonal klimadomstol innen 2012, sier Stephen Hockman til Ny Tid på telefon fra Kina. Han er britisk advokat og leder arbeidet for etableringen av den nye domstolen.

Veien til målet er kanskje ikke så lang som man skulle tro. USA under den sittende presidenten George W. Bush har ofte blitt ansett som en klimasinke, men 3. april 2007 avsa amerikansk høyesterett en dom som allerede omtales som historisk. Domstolen slo da fast at klimagassutslipp påvirker klimaet og dermed også folks ve og vel. 50 planlagte kullkraftverk i USA har blitt stoppet

som en konsekvens av denne dommen.

– Dette blir sett på som en av de viktigste dommene de siste 20 åra, sier Helge Drange, klimaforsker på Universitetet i Bergen og ved Bjerknes-senteret.

Han trekker parallellen til tobakk, der industrien lenge nektet for skadevirkningene, til tross for at kunnskapen forelå. Det var først da rettsvesenet kom inn i bildet, at det ble forandring.

Det store spørsmålet er om en internasjonal domstol også kan komme til å felle en lignende dom. Selv om enkelte mener at eksisterende folkerett og institusjoner kan gjøre dette, er det flere prosesser på gang for å styrke både avtalene og institusjonene som skal håndheve dem.

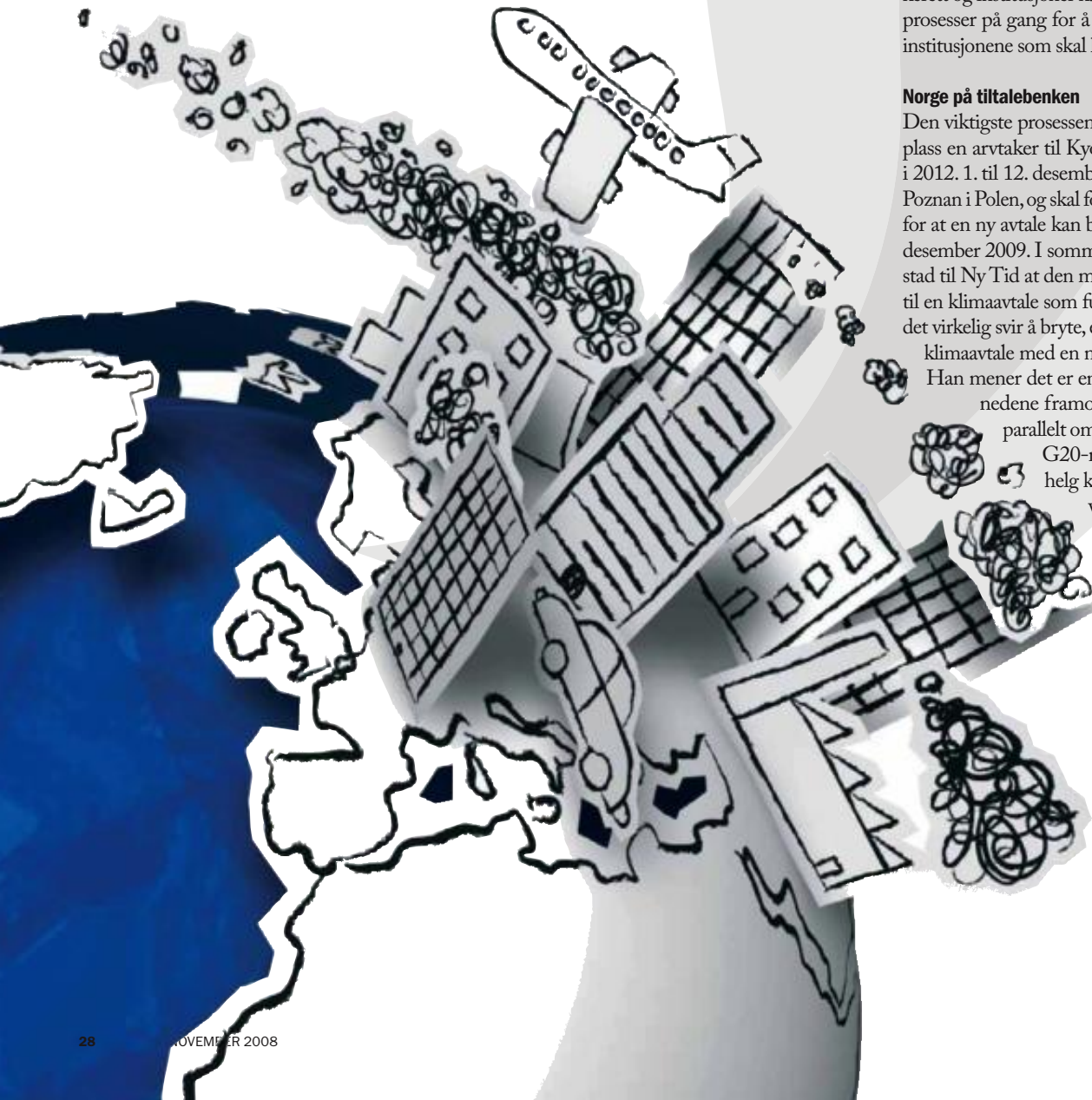
Norge på tiltalebenken

Den viktigste prosessen er arbeidet med å få på plass en avtale til Kyoto-avtalen som utløper i 2012. 1. til 12. desember møtes forhandlerne i Poznan i Polen, og skal forsøke å legge grunnlaget for at en ny avtale kan bli signert i København i desember 2009. I sommer sa forsker Bård Harstad til Ny Tid at den mest realistiske måten å få til en klimaavtale som fungerer i praksis, og som det virkelig svir å bryte, er å koble sammen en ny klimaavtale med en ny handelsavtale i WTO.

Han mener det er en stor fordel at det i månedene framover nå vil bli forhandlet parallelt om disse to avtalene. Under

G20-møtet i Washington sist helg kom det klare signaler fra verdens mektigste statsledere om at de nå vil forsøke å få WTO-forhandlingene i gang.

Det jobbes altså parallelt med en rekke

ulike organiseringsformer. Også når det gjelder hvilke kriterier som skal ligge til grunn for klimaregnskapet, ligger flere alternativer på bordet. Det er med andre ord uenighet om hvordan tiltalen skal utformes, og om hvilke land det er størst grunn til å sette på tiltalebenken.

31. oktober lanserte WWF sin «Living planet report 2008», med en oversikt over hvilke land som bruker mest av jordas ressurser. Vinnerne, eller taperne alt etter som hvordan man ser det, er De forente arabiske emirater, USA og Kuwait. Norge er også med i den desiderte versting-klassen og klokker inn på en 8. plass.

En gjennomsnittlig norsk borger legger beslag på 6,9 hektar jord for å dekke sitt forbruk. Gjennomsnittet i verden er under en tredel, 2,7 hektar. Det store problemet er at regnestykket ikke går opp, hvert menneske på denne kloden har kun 2,1 hektar til rådighet. Det betyr altså at vi overbeskatter planeten, og at dagens utvikling ikke er bærekraftig på sikt.

Regnskapet som ligger til grunn for Kyoto-avtalen trekker ikke inn generell ressursbruk, men ser kun på innenlands utslipp av klimagasser. Dermed blir det enkelt for Norge å betale seg ut av sine miljøforpliktelser. At pengene Norge bruker til å kjøpe klimavoter er tjent på å selge klimaskadelig olje og gass, ignorerer.

Helge Drange har regnet på hvordan Norge ville komme ut av klimaregnskapet dersom vi regner inn årsaken til Norges rikdom: eksport av olje og gass. CO₂-utslippet fra Norges innenlandsforbruk utgjør cirka 10 tonn per innbygger, men dersom utslippet fra oljen vi eksporterer tas inn, blir utslippet mer enn ti ganger så høyt: 125 tonn

– EU-kommisjonen er den mest radikale politiske instansen jeg kjenner til på klimaområdet.

per innbygger. Norge kunne valgt å la være å utvinne disse fossile brennstoffene, slik at alternativ energi kunne blitt mer konkurransedyktig. Men Norge velger å pumpe på. Hvis man trekker dette inn i regnskapet er Norge, Kuwait og De forente arabiske emirater i en klasse for seg som verdens største klimasyndere, målt i totalutslipp per innbygger. Med denne regnemåten bidrar Norge til ikke mindre enn to prosent av verdens utslipp av klimagasser.

Alternative anklager

Heller ikke utslipp knyttet til produksjon av forbruksvarene nordmenn forbruker, er med i Kyoto-regnskapet. En av årsakene til at Kina har så høye utslipp er at de produserer varer som forbrukes blant annet i Norge. Anslagsvis 20 prosent av utslippene i Kina er knyttet til eksport.

– Norge har på sett og vis kvittet seg med den forurensende produksjonen av forbruksvarer, uten at vi har kuttet i forbruket, sier Helge Drange.

Enda en alternativ måte å vurdere hvordan kostnadene for klimakutt skal fordeles er å se på hvem som har forurenset mest for å komme seg i den posisjonen landene har nå, på det vilkårlige tidspunktet der en klimaavtale skal på plass. Når vi ser historisk på utslippstallene siden industrialiseringen, står Europa, USA og Japan for to tredeler av klimagassutslippene. Dette er et argument som mange u-land, mener må inn i regnestykket.

Helge Drange mener en eventuell klimadomstol bør vurdere alle de alternative regnemåtene.

– Ja, det ville være interessant, og jeg mener

disse momentene også må diskuteres i prosessen som leder fram til klimatoppmøtet i København i desember 2009. Det er påfallende at det så langt ikke finnes et skikkelig globalt lovverk.

EU mest radikale

Regionalt finnes det derimot ikke bare regler, men også et apparat som kan straffe land som ikke oppfyller sine forpliktelser. EUs målsetninger om å kutte klimagassutslippene med 20 prosent innen 2020 er juridisk bindende. Medlemslandene står juridisk ansvarlige overfor disse målene, og må betale dersom de ikke klarer å oppfylle dem.

Norge har ikke et tilsvarende ris bak speilet, og det finnes per i dag ingen sanksjonsmekanismer som vil straffe Norge dersom landet ikke oppfyller sine selvpålagte forpliktelser.

– EU-kommisjonen er den mest radikale politiske instansen jeg kjenner til på klimaområdet, selv om heller ikke EUs 20-20-mål er tilstrekkelig for å begrense global oppvarming til to grader i forhold til førindustriell tid, sier Drange.

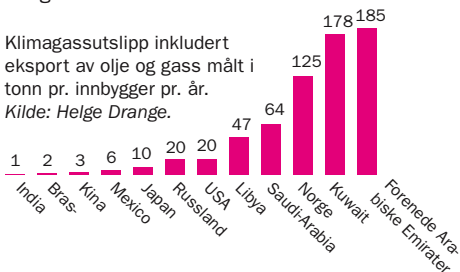
Stephen Hockman er også villig til å lære av, og samarbeide med, andre institusjoner – men han tviler på om dialogen mellom statslederne vil resultere i en tilstrekkelig avtale i København i 2009. Dersom København-møtet klarer å enes om en organisasjon eller domstol, har han ikke noe imot å fusjonere sitt initiativ inn i denne prosessen.

– Men vi har ikke råd til å satse alt på ett kort, derfor må vi følge flere ulike strategier parallelt, sier Hockman, som mener at klimadomstolen også kan spille en viktig rolle for å få på plass selve klimaavtalen.

I rettsaldramaene på tv, som Judging Amy og L.A. Law, går det som regel bra til slutt. Hvorvidt klimasaken ender opp som et rettsaldrama med lykkelig slutt, vil tiden vise. ■

Utenom Kyoto

I Kyoto-regnskapet regnes kun innenlands utslipp av klimagasser med. Slik ville regnskapet blitt dersom man tar hensyn til hvor Norges rikdom kommer fra.

Totalt ressursforbruk

Antall hektar hver innbygger i disse landene legger beslag på til årlig forbruk.

